

Bréfa- og málasafn Benedikts Sveinssonar 1893-1945, 9. hluti

Bjarni Benediktsson – Benedikt Sveinsson – Úrklippur – Heroldens Annoncebureau

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Benediktarskjöl
Askja 5-19, Úrklippur 1932-3

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

THOR HALLE FORTELLER

om okkupasjon av Eirik Raudes land.

Mange tror at den okkupasjon som fant sted i Myggbukta den 27. juni 1931, var et resultat av norske myndigheters arbeid.

Stadig blir jeg møtt med slike påstande som: »Dere var nok sendt ditbort av staten« eller »Dere vil vel ikke innbilde oss at staten ikke hadde en finger med i spillet«.

Og når man kommer inn på den fortjeneste vi har hatt av vår to-årige overvintring for å drive fangst, og vi ikke kan tilfredsstille spørseren helt, ene og alene av den grunn at hele fangsten enda ikke er solgt, og utbyttet derfor umulig kan fikseres, blir vårt utilfredsstillende og noget svevende svar utlagt slik: »Dere har selvfølgelig ikke lov til å si noget om hvor meget staten betalte dere for å reise ditbort«.

La det være sagt med en gang:

Hallvard Devolds ekspedisjon er et helt privat foretagende — et ganske almindelig aktieselskap, hvis aktier sitter på mange hender. De 10 fangstmenn selskapet hyrte for overvintring 1929—31 hadde ingen lønn eller nogen som helst godtgjørelse av staten. Deres lønn var 60 pct. av fangstens utbringende til likelig fordeling.

Noget oppdrag fra myndighetene hadde ekspedisjonen ikke. Dens tilblivelse skyldes Hallvard Devold, og dens formål var å drive pelsdyrfangst.

I det følgende vil jeg gi en kort skildring av begivenhetene slik som de fant sted i Myggbukta omkring den tid da okkupasjonen blev foretatt.

Den danske treårsplan, og bare den, var årsaken til lande-namet.

Miss Boyde ekspedisjon fikk sine pass visert av politimester Devold —

Fra venstre til høire:

Hallvard Devold
Eilif Herdal
Ingvald Strøm
Søren Richter
Thor Halle

te at »danskene vil sende en videnskabelig overvintringsekspedisjon til Østgrønland. Ekspedisjonen teller 24 mann, hvorblandt eskimoer. De skal ha hunder med.«

Vi festet oss ildnær ved dette dengang. Vi visste det var usannsynlig og rettsstridig, at en slik ekspedisjon skulde kunne slå sig ned innen et område som fak-

fangstmenn som ikke faktisk var på norske hender.

Alle fangstterrenger innen det omstridte område var på det tidspunkt, som følge av norske fangstmenns årelange virksomhet, tatt i bruk. Dette lærlingene herot de fangststasjoner det danske »Grønlandskompagni av 1919« bygget, var på andre hender.

Idag, kl 5 etm. har vi heist det norske flagg og tatt landet fra Carlsbergfjorden i syd til Bussulfjorden i nord i bisiddelse av H. H. King Haakon den 7.'s navn, og kaldt dette område Eirik Raudes land.

Myggbukta den 27. juni 1931.

Hallvard Devold

Ingvald Strøm

Søren Richter

Eilif Herdal

Thor Halle

Hertil kom spørsmålet om moskusoksebestanden vilde tåle den økede beskatning den vilde bli gjenstand for, hvis danskene iverksatte sin plan, til tross for norsk protest.

Den danske ekspedisjon vilde ha mange medlemmer, og et stort tall hunder, og det skulde synes utenfor enhver tvil at det vilde bli lengere vei mellom moskusokseflokkene enn tilfellet nu var, selv om vi anså det litet sannsynlig, at det var nogen fare for bestanden.

Undersøkelsene som tok sikte på en fremtidig eskimoisk kolonisasjon fant vi i høi grad uforståelig og ulovlig. Østgrønlands kyst er 2900 km. lang, og på denne uhyre kyststrekning er det bare to kolonier med grønlandere — betegnelsen eskimoer passer ikke lenger, da befolkningen er en blandingsbefolkning. De to kolonier er Angmagsalik og Scoresbysund med ca. 1000 grønlandere tilsammen. Den sistnevnte blev anlagt i 1924 ved å overflytte beboerne fra Angmag-

var, enn de vilde få det ved en eventuell overflytning.

Lauge Kochs politimyndighet tok vi som en direkte fare. Ved å håndheve denne, vilde dansk statshøiher bli manifestert.

At ekspedisjonen i det hele tatt skulde ha det norske fangstområde som arbeidsfelt for nevnte oppgaver, var for iøinefallende. Vi kunde ikke annet enn opfatte den danske treårsplan som et direkte forsøk på å fortrenge oss.

Den danske konkurranse var der ingen grunn til å frykte.

De danske fangstfolks konkurranse fryktet vi ikke. Grønlandskompagniet av 1919's skjebne var å ende med knall og fall, efter at vel 1 million danske kroner var satt overstyr. Det danske selskap »Nanok« nyttet førnevnte selskaps stasjoner og terrenger, og vi visste det hadde en elendig fangst, og at selskapet ikke kunde fortsatte uten

hvad vi følte. Det syntes oss uundgælig, at den danske ekspedisjon måtte komme i kollisjon med norsk fangstvirksomhet.

— vi ventet instruksjer —

Vi ventet at man fra ansvarlig hold hjemme vilde gjøre alt for at den danske treårsplan ikke blev iverksatt, og at instruksjer om hvordan vi skulde forholde oss, vilde bli tilstillet oss.

Notevekslingen mellem Danmarks og Norges regjeringer var vi opmerksom på, men de ventede instruksjer uteblev.

Alle fangstmenn, på en nær, som ikke hadde Myggbukta som hovedstasjon, reiste tilbake til sine respektive hovedstasjoner for å tilbringe »ventetiden« — tiden fra sneløsningen til drivisstrømmen utenfor kysten blir farbar — uten at nogen bestemmelse blev tatt.

skildring av begivenhetene slik som de fant sted i Myggbukta omkring den tid da okkupasjonen blev foretatt.

Den danske treårsplan var den umiddelbare årsak.

Straks før jul 1930 mottok vi i Myggbukta den første meddelelse om »den danske treårsplan«, den plan som skulde fremtvinge den private okkupasjon av Eirik Raudes Land.

En av de fangstmenn som var medlem av Finn Devolds grønlandsekspedisjon 1928—30, og som sistnevnte år var reist hjem, Levin Winter, sendte oss en liten hilsen via Jan Mayen, og meddel-

blandt eskimotene, som hadde hundre med.»

Vi festet oss ikke særlig ved dette dengang. Vi anså det både usannsynlig og rettstridig, at en slik ekspedisjon skulde kunne slå sig ned innen et område som faktisk var på norske hender.

Senere hen, i et juletelegram, fikk vi meddelelsen bekreftet. En av våre venner hjemme sendte oss en julehilsen og gjorde oss oppmerksom på, at »danskene offentliggjør stortilet plan til Østgrønlands erobring«.

Hallvard Devold, gjennom hvem telegrammet var adressert til samtlige norske fangstmenn, takket avsenderen, og tilføjet, at det var litet land innen det område som interesserer norske

fangstmenns årelange virksomhet, tatt i bruk.

Bare terrengene rundt de få fangststasjoner det danske »Grønlandskompagni av 1919« bygget, var på andre hender. Dette kompani hadde til og med brukt en norsk stasjon uten tiladelse.

Kompaniets stasjoner blev i 1929—31 nyttet av den danske fangstekspedisjon »Nanok«.

I januar 1931 sendte Finn Devold oss et telegram som i korte trekk redegjorde for den danske treårsplan. En ekspedisjon, som skulde utrustes ved hjelp av bidrag fra den danske stat og Carlsbergfondet, skulde sendes til det norske fangstområde. Her skulde den bygge sine stasjoner — — »en rekke danske hus tvers igjennem det norske fangstområde« — —, undersøke viltbestanden og mulighetene for en eventuell fremtidig eskimoisk kolonisasjon, samt drive videnskabelige undersøkelser. Ekspedisjonen, som hadde store summer til sin rådighet, skulde ledes av Lauge Koch. Han skulde også ha politimyndighet over de norske fangstmenn.

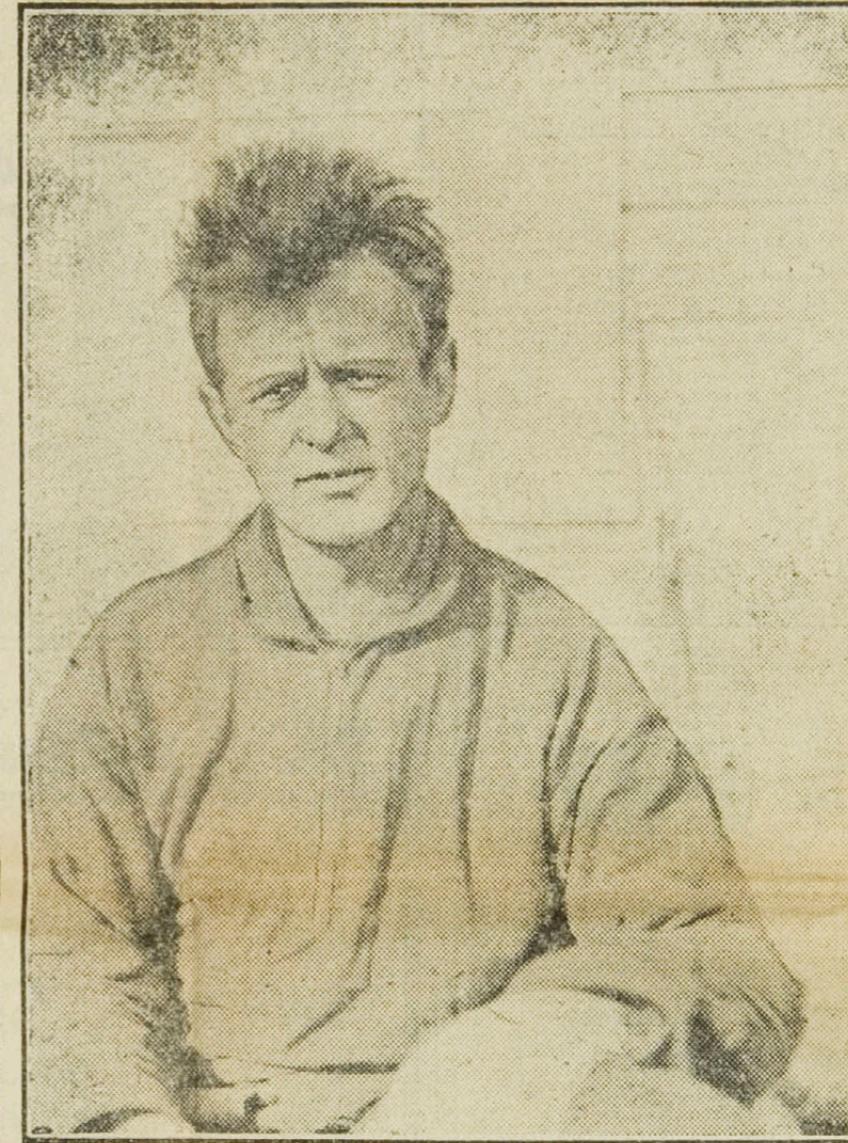
Vi var øieblikkelig klar over hvilken betydning dette danske tiltak vilde ha for den norske næringsvirksomhet i egnene ved Myggbukta, rent bortsett fra den skade det vilde medføre for den norske selfangst, hvis landet innenfor selfangstfeltene kom under dansk suverenitet.

Danske hus vegg i vegg med de norske.

Den rekke av danske hus som vilde bli bygget, og så å si komme til å stå vegg i vegg med de for lang tid tilbake opførte norske hus, vilde bli satt op på norsk område. Den økede trafikk og eventuelle løse hunder vilde virke skremmende på alt vilt, og chancene for et heldig fangstresultat nedsattes, for ikke å si helt ødelægges.

deres tilsammen. Den sistnevnte blev anlagt i 1924 ved å overflytte grønlandere fra Angmag-

terrenger, og vi visste det hadde en elendig fangst, og at selskapet ikke kunde fortsette uten

Hallvard Devold.

salik, og efter at den norske næringsvirksomhet var pågått en årrekke i egnene ved Scoresbysund, såvel som i området nordfor — det nuværende Eirik Raudes Land.

Vi måtte spørre oss selv hvorfor en overflytning av grønlandere nettop skulde skje til norsk område, når så kolossale kyststrekninger utenfor dette lå unyttet, og grønlanderne dertil sannsynligvis hadde det bedre der de

økonomisk støtte fra sitt hjemland, var oplagt.

Derimot anså vi den ulovlige overflytning av grønlandere som et usikkerhetsmoment for norsk virksomhet.

De norske fangstmenn samledes i Myggbukta —

Efter fangsttidens slutt våren 1931 var det folksomt i Myggbukta. I mai måned var de fleste fangstmenn på visitt, og den danske treårsplan, som vakte alles harme, blev ivrig diskutert. Det manglet ikke krasse uttrykk for

»Godthåp« og »Gustav Holm« ved iskanten.

Gjennem kringkastingsstasjonene, som vi har i full høttalerstyrke selv i den lyse årstid deroppe, hadde vi hørt at den danske ekspedisjon hadde forlatt København ombord i sine skuter »Godthaab« og »Gustav Holm« og via Thorshavn og Reykjavik allerede var nådd til iskanten. Omsider kom de så nær at vi kunde opfange deres radiostasjoner i vår mottager.

Den 26. juni om aftenen spurte Hallvard Devold oss andre fire som da lå i Myggbukta, om vi vilde være med på å heise flagget og ta landet fra Carlsbergfjorden i syd til Besselfjorden i nord i besiddelse for å få det norske fangstområde inn under norsk statshøyhet, og om vi vilde være hans medansvarlige.

Forslaget blev selvfølgelig hilst med glede.

Kl. 5 om eftermiddagen den 27. juni gikk vi hen til flaggstangen. Flagget blev heist og Hallvard Devold uttalte:

»Hermed tar vi landet fra Carlsbergfjorden i syd til Besselfjorden i nord i besiddelse i H. M. Kong Håkon den 7.'s navn, og landet kaller vi Eirik Raudes Land.«

Vi stod der med blottede hoder, og hvad vi følte i denne stund kan lettere tenkes enn beskrives. Det var som om vi endelig la siste hånd på utbygningen av det land som våre fangstfolk hadde nyttiggjort sig gjennom års arbeid og slit.

Selve okkupasjonshandlingen blev fotografert ved å forbinde apparatets lukker med en tråd, slik at alle fem kunde bli med.

Efterpå gikk vi inn i huset. Undertegnede skrev, på Hallvard Devolds dikt, en beretning om handlingen som vi alle underskrev, da han ønsket at vi alle skulle være like ansvarlige. Den

»Hermed tar vi landet fra Carlsbergfjorden i syd til Besselfjorden i nord i besiddelse i H. M. Kong Håkon den 7.'s navn, og landet kaller vi Eirik Raudes Land.«

Vi stod der med blottede hoder, og hvad vi følte i denne stund kan lettere tenkes enn beskrives. Det var som om vi endelig la siste hånd på utbygningen av det land som våre fangstfolk hadde nyttiggjort sig gjennom års arbeid og slit.

Selve okkupasjonshandlingen blev fotografert ved å forbinde apparatets lukker med en tråd, slik at alle fem kunde bli med.

Efterpå gikk vi inn i huset. Undertegnede skrev, på Hallvard Devolds diktat, en beretning om handlingen som vi alle underskrev, da han ønsket at vi alle skulde være like ansvarlige. Den lød slik:

Idag kl. 5 eftermiddag har vi heist det norske flagg og tatt landet fra Carlsbergfjorden i syd til Besselfjorden i nord i besiddelse i H. M. Kong Håkon den 7.s navn, og kalt dette område Eirik Raudes Land.

Myggbukta, den 27. juni 1931.

*Ingvald Strøm. Hallvard Devold.
Eiliv Herdal. Søren Richter.
Thor Halle.*

Hallvard Devold satte derpå opp følgende telegram som samme aften blev sendt via Jan Mayen:

»Tidens Tegn«, »Dagbladet«, »Sjøfartstidende«, Oslo.

I nærvær av Eiliv Herdal, Thor Halle, Ingvald Strøm og Søren Richter, er idag det norske flagg heist i Myggbukta og landet mellom Carlsbergfjord i syd og Besselfjord i nord okkupert i H. M. Kong Håkon den 7.s navn. Landet har vi kalt Eirik Raudes Land.

Hallvard Devold.

Styreren på Jan Mayen, Olonkin, lovet å sende telegrammet videre samme aften over Bergen Radio (kortbølgestasjonen).

Nogen fest i anledning av okkupasjonen kunde vi ikke holde i Myggbukta. Vår toårige overvintring var snart tilende, og vi manglet på det tidspunkt mange fornødenheter. Vi eiet ikke engang kaffe!

Vi tilbragte aftenen med å gjette på hvordan handlingen vilde bli mottatt hjemme, likeledes hvordan vår stilling vilde bli, hvis ikke regjeringen godkjente denne private okkupasjon.

For å opnå at folkemeningen skulde finne uttrykk i pressen, blev nemlig meddelelsen om okku-

pasjonen først sendt to døgn senere til statsministeren.

Det varte ikke lenge før gratulasjonstelegrammene strømmet inn. De kom allerede 24 timer efter handlingen.

Telegram til statsministeren.

Den 29. juni om aftenen blev følgende telegram sendt:

Statsministeren,

Oslo.

I nærvær av Eiliv Herdal, Thor Halle, Ingvald Strøm og Søren Richter er den 27. ds. det norske flagg heist i Myggbukta og landet mellom Carlsbergfjord i syd og Besselfjord i nord okkupert i H. M. Kong Håkons navn. Landet har vi kalt Eirik Raudes Land stopp tør i ærbødighet inntrengende be regjeringen godta denne okkupasjonshandling og inn-dra nevnte område under norsk

statshøihet. Etter den vending saken har tatt finner vi okkupasjon å være det mest sikre middel for varig å sikre norske næringsinteresser på Øst-Grønland.

Hallvard Devold.

Samme dag hadde Hallvard Devold mottatt et telegram fra »Tidens Tegn«. Avisen ba om en nærmere redegjørelse for okkupasjonen. Han sendte en kort skildring av det som her er fortalt.

En spennende tid —

Vi lyttet stadig på Oslo Kringkaster i disse dagene og forstod at okkupasjonen blev sterkt diskutert.

Den 1. juli fikk vi en liten hilsen fra telegrafist ved Værvarslingen for Nord-Norge i Tromsø, Leif Brox. Han hadde overvintret to år i Myggbukta som medlem av Finn Devolds ekspedisjon i 1928—1930. Hans hilsen lød:

»Tillykke, okkupasjonen veker opstyr, stort sett er alle nordmenn enige«.

Vi mottok for øvrig mange lykkønskningstelegrammer, og fra vidt forskjellige kanter av landet.

Men tiden var allikevel meget spennende.

Vi visste at Lauge Kochs skuter lå ute i isen omtrent rett nøst for Myggbukta, men hadde liten fremgang på grunn av de dårlige isforhold. Hvad han, for dansk regning, kunde gjøre såfremt han nådde land før den norske regjering godtok vår handling, hadde vi forskjellige meninger om.

Vi slog ventetiden ihjel med å holde radiovakt, og vi snappet op meget av den danske ekspedisjons korrespondanse, og vi visste også at de lyttet på oss. Likeledes snappet vi op meget av dansk radiopresse til grønlandske stasjoner.

I Danmark forlangte man oss trukket til ansvar, og skjeldte

oss ut for å ha lekt »røvere og soldater«.

Et telegram til Lauge Koch fortalte at Finn Devolds annen grønlandsekspedisjon nettop hadde forlatt Tromsø og var på vei mot Grønland — »man mener Danmarkshavn«. (Dette sted ligger nordenfor Eirik Raudes Land, mens Finn Devolds ekspedisjon, som det vil erindres, blev landsatt langt søndenfor, helt nede ved Umivik).

En dansk hilsen.

Telegrafisten i Scoresbysund tilføiet for egen regning: »Gidem nr. en og så nr. to. Håndslag og klapp, vi er med Dem hvad der enn skjer!«

Over Oslo Kringkaster hørte vi om notevekslingen mellem Norge og Danmark.

»Mer enn tri måna får vi vel ikkje« —?

Så en dag kom det et telegram. Det var fra justisdepartementet, og det fortalte bare at de politimyndigheter Hallvard Devold selskapets erfarne representanter ombord i vidunderyachten »Stella Polaris« er i øinefallende. — Man er kvitt en landreises

og John Gæver hadde, og som bare gjaldt medlemmer innen vår ekspedisjon, blev trukket tilbake.

Den dagen var ikke humøret synderlig bra i Myggbukta. Vi tvilte så smått på om vår handling vilde bli godtatt, og at det kanskje vilde bli gjort et eller annet ansvar gjeldende overfor oss.

Ingvald Strøm fant dog en utløsning. Han sa nemlig: »Ja, no sit' vi der kara, men mer enn tri måna' får vi vel ikkje — hva?«

Tanken på at vi kanskje vilde bli straffet for å ha ivaretatt norske rettigheter var for komisk til å virke annet enn opmuntrende.

Endelig —

Så endelig kom telegrammet vi hadde ventet på i næsten 14 døgn. Den norske regjering hadde ved kgl. resolusjon av 10. juli 1931 tatt landet mellem 71 grader 30 minutter og 75 grader 40 minutter nordlig bredde inn under norsk statshøihet. Hallvard Devold fikk politimyndighet i det søndre distrikt, Herman Andresen i det nordlige.

Miss Boyd fikk sitt pass visert.

Den 17. juli om natten kom den første skuten gjenem drivisstrømmen og inn til Myggbukta. Det var den norske skute »Veslekari« med miss Boyds ekspedisjon ombord. Vi var gjester ombord, og gjensidige gratulasjoner blev utvekslet.

»Veslekari« hadde forlatt Norge så sent at den hadde fått med endel aviser som bragte »nyheten« om okkupasjonen.

Under et besøk iland, ba samtlige medlemmer av miss Boyds ekspedisjon om å få sine pass visert, — et ønske Hallvard Devold etterkom.

Thor Halle.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

BERGENS TIDENDE

30. APR. 1932

Den store nye norske fiskeekspedisjon til Grønland.

Tre av »Thorland«s følgeskib i Bergen for å ta inn utstyr.

Iformiddag kom de tre trålere »Odden«, »Sibaldi« og »Haukento« til Damsgård for hos firmaet A. S. Campbell Andersens Enke (Vestlandske Fiskeredskapsfabrik) å få fullt utstyr til sin grønlandsekspedisjon.

Trålerne seiler under engelsk flagg, innregistrert i London, men har norsk besetning og er tilknyttet sandefjordforetagendet »Thorland«s Grønlandsekspedisjon. De fortsetter imorgen til Ålesund hvortil moderskibet »Thorland« ventes samtidig. Det er tidligere hvalbåter som er omgjort til trålere.

I Ålesund samles hele ekspedisjonen, som også skal bestå av seks leiede norske fiskedampere. Ialt blir henimot 400 mann, alle norske, beskjeftiget i foretagendet.

Tirsdag eller onsdag går ekspedisjonen over til Vestgrønland for å fiske kveite, torsk, lange og hvad bankene for øvrig byr. Trålerne skal gå til England med sine fangster. Hvad de andre fiskere produserer blir bragt ombord i »Thorland« dels for opbevaring i frossen stand, dels for saltning. Ombord i moderskibet blir samtidig all lever dampet.

Tusund mann til fiskebankane under Grønland iår.

Kveite fra Grønlandsbankane.

Ålesund, 30. april.

Dei djerve fiske- og fangstmenn som uminnelege tider hev havt si næring av fiske og fangst i Norskehavet veiknar ikkje burt, er det likt til. Di hardare motburd dei møter, di djervare tek dei i. I Kvitehavet (Austisen) slæst dei med isvanskane og dei russiske nærsøkne uppsynskip. I Vestisen under Grønland møter jamt dei ublide naturmaktenene med ishindringer og isskruing so det gjeng på livet laust. Og skal dei under Island etter torsk eller sild, ja, so lyt dei akta seg vel at dei ikkje rek innum territorialgrensa, ein dag det er

storm og strid straum. Men verst av alt er fangsten på dei velduge grønlandske fiskebankane, utfyre Vest-Grønland.

10 moderskip og 15 store fiskeimbåter gjeng ut frå Noreg.

Ingen stad er havet og vergudane so lunutt. Utanfyre burar og frøsar den villa Nord-Atlantaren — og innanfyre tingar det

(Fortsettes side 9)

I dorryen.

som er endå verre: danskene med sitt »monopol« og sine vaktbåtar. Utpå havet lyt dei halda til, um det er aldri so vilt og ruskutt. Dei danske er alltid på pletten um det set inn med storm eller straum eller i skodda — det gjer ingen skilnad. Sjølv om domen vert berre ei dugeleg bot, so hev dei vorte hefte burt midt i beste fangsttidi — og til med er den fengdi dei hadde umbord ofte skadd eller øydelagd under upphaldet.

Når ein ser dei mange nye ekspedisjonar som iår gjeng ut på fangstfeltet til Vest-Grønland, der vågnaden er so stor, må ein berre storundrast på möringane sin djervskap og dugleik.

Den fyrste ekspedisjonen som drog iår var Helder-ekspedisjonen, med moderskipet »Arctic Prince«, utklarert frå Ålesund 12. april. Mannskapet er på ca. 270 mann og utstyrt med 27 doryer. Ekspedisjonen gjeng som fyrr under engelsk flagg, men med norske fiskarar. Dette er 5te året Helder-ekspedisjonen gjeng på Grønland. Korsvik-ekspedisjonen gjekk ut som nr. 2 den 27. april. Med den fylgde fiskedampskipet »Rundøy« av Ålesund og m.s »Koralen« ein båt på 80 fot. Dessutan høyrer med 8 doryer. Mannskapet er på 130 mann. Ekspedisjonen vert finansiert frå Oslo og gjeng under norsk flagg. »Thorland« ex »Nortland« er den tridje og skal gå ut fra Ålesund 3. mai. Moderskipet er på 7000 tonn. Med denne fylgjer 8 fiskedampskip: »Heugens«, »Silbakkis«, »Odde«, »Tergrim«, »Hindholmen«, »Nordholmen«, »Hugen« og »Bell«. Moderskipet og

dei tri fyrstnemnde fiskedampbåtane gjeng under engelsk flagg. — Heile mannskapet vert på 320 mann. Disponenten er Thor Dahl, Sandefjord, med konsul Lars Christensen som hovudinteressert. Fangstleidar er Elias Stokke, Ålesund. »Thorland« vert førd av kapt. T. Evensen, Sandefjord.

Den fjerde ekspedisjonen er m.s »Eldøy«, m.s »Eldbjørg«, to heilt nye båtar. Dei hev gjort ein tur på Island og gjer no klar for Grønland med avgang fyrst i mai. Kvar av båtane har 4 doryer. Skipi er elles utstyrt med damplinehjul og tek soleis direkte del i fisket. Mannskapet er 25 mann på kvar båt.

Den 5te ekspedisjonen vert med Noregs mest moderne motordrevne fiske-skip — »Brattegg« og »Nyegg« — kvar på 520 tonn. »Brattegg« kom til Ålesund direkte fra Trondheims mekverksted den 28. april. Båe skip er framifrå utstyrt, soleis med sendestasjon for både kort og lang bylgje, radiopelleapparat, ekko-lodd. I båe er innlagt moderne fryse-anlegg. Mannskapet vert 32 mann på kvart skip. Kvart av skipi fær 4 doryer. Reidar er »Storegg« ved disponent Skarbøvik. »Nyegg« skal vera ferdig frå verkstaden 10. mai.

»Acto«, 160 tonn vert 6te i rekkja. Reidar er Gjøsend, Ålesund. Båten skal ganga medio mai, mannskapet vert 20 mann.

Den 7de og siste som ein veit um når dette vert skrive er »Lesseps«, reidar konsul Wrangell, Haugesund, med brødrene Jangård, Ålesund, som representantar for reidaren. Skipet fær med 5 motor fiskerbåtar kvar på ei 60 fot. Etter som planen er. Heile mannskapet vert 165 mann.

Det vert ein respektabel flåte dette: 16 moderskip eller moderskip, 15 store fiskefarty og 56 doryer med eit mannskap på 1000 mann.

254
1432
Nytt Tidende
Bergen

Banksekretær A. Skåsheim:

Noregs rett til Grønland

Professor dr. juris Knud Berlins bok
um Danmark og Grønland.

Komande oppgjerd med Danmark.

Den norske folkeviljen råder for avgjerdi.

I sjølvstendestrident for islendingane var Knud Berlin den som hardast heldt på kravet um dansk herrerett på Island. No hev han skrivt ei bok på 160 lettprenta sidor um Danmarks rett til Grønland.

Dette er eit framifrå dokument i Grønlandsstriden. Innhalde er kravstort. Det emnar på å klårleggja Grønlandsspursmålet soleis at nordmenn skal sjå at Danmark hev retten til landet. Og det vert gjort harde åtak på nordmennene. Derimot vert det i denne boki tala med stor samling um islendingane. Det vert endåtil synt umsut for det islendske målet.

For nordmenn ligg det den von i dette at Knud Berlin kann sjå sine eigne mistak etterpå. Og når det gjeld norrøn saga då ber han alt til å verta van med å tapa.

Knud Berlin tek til med å se-gja at han veit vel det er ei vand oppgåva å skriva um rettsstoda for Grønland, Island og Færøyane på den eine sida og Noreg og Danmark på den andre sida fyre og etter 1814. Han lovar at han vil gjeva «en saklig og ædruelig fremstilling.»

Det er fyrst og fremst eit svar til professor Jon Skeie um det han skreiv i boki si um Grønlandssaki. Han segjer greidt ifrå at han ikkje vil nytta sterke eller sårande ord. Men likevel kjem han ikkje langt i boki fyrr han gloymer dette. Skeie hev skri-

sjonen i Grønlandssaki driven med endå større kraft enn fyrr både frå statsminister Stauning og Lauge Koch, som sagde med reine ord at Danmark hadde ikkje råd å tapa Grønlandssaki i Haag. Me laut undrast her i Noreg yver at so sterke ord skulde verta sagde framfyre rettsavgjerdi av so kjend ein mann. Kva Danmark hev råd til i denne saki, det er eit spursmål som retten i Haag ikkje kann avgjera.

Etter at Danmark hadde lagt agitasjonen på slik ein måte, tok det atter til å verta haldne møte i Noreg og — og no etter boki av Knud Berlin skal ikkje lenger varlatne umsyn få oss til å tegja. Denne boki reiser so mange spursmål og vekkjer so djup meiningsskilnaden mellom danskar og nordmenn at me ikkje vil tegja men tek upp Grønlandsspursmålet frå grunnen av — bygd upp på kravet um Noregs historiske rett til landet.

Sterke ord vil me ikkje bruka. Når ei stor sak veks fram til løysing fær ho si makt av ein tædre vokster i folkelagen. Dette sermerker Grønlandssaki hjå oss. Spursmålet held på og sam-lar det norske folket.

Av danskar vert det ofte sagt at den norske agitasjon i Grønlandssaki sår hat mot Danmark og det danske folket. Dette er

eit stort mistak. Mange av deim som arbeider ihuga for norsk rett til Grønland tykkjer godt både um Danmark og det danske folket. På ferder i Danmark hev dei funne at nordmenn kann hava mykje å læra der, og slike ferder hev gjeve nordmenn ljose minne.

Arbeidet for Grønlandssaki i Noreg er ikkje på nokon måte bygt på uvilje mot Danmark. Grunnlaget er vår nasjonale reising i samband med kjensla um vår gamle saga og vår stigande folkekraft. Ut frå denne synsstad arbeider me ikkje mot Danmark, men for Noregs framtid med den ansvarskjensla som kvar ættled eig for det djupe kravet um å lyfta sitt folk.

I samband med Grønlandssaki skriv Knud Berlin mykje um Island og Færøyane. Frå vår synsstad er stutt å svara at me lenge hev halde på at løysingi av Grønlandssaki er eit norrønt spursmål. Det vedkjem både Grønland, Island, Færøyane og Noreg saman. Men Noreg lyt driva verket. Me reiser ikkje nok krav til Island og Færøyane. Men det me kjem til å vinna på Grønland skal opna retten til næringsveg der på same vilkår for islendingar, færingar og nordmenn.

Den gamle norrøne tid er likevel berre ei ytre ráma. Det er på Hans Egede og hans verk at me no byggjer den djupaste retten.

gja at han veit vel det er ei vand
uppgáva á skriva um rettsstoda
for Grønland, Island og Færøy-
ane pá den eine sida og Noreg
og Danmark pá den andre sida
fyre og etter 1814. Han lovar at
han vil gjeva «en saklig og
ædruelig fremstilling.»

Det er fyrst og fremst eit svar
til professor Jon Skeie um det
han skreiv i boki si um Grøn-
landssaki. Han segjer greidt ifrá
at han ikkje vil nytta sterke eller
sårande ord. Men likevel kjem
han ikkje langt i boki fyrr han
gloymmer dette. Skeie hev skri-
ve at Fredrik IV berre var ein
reidskap for danske statsmenn i
1814, og det kongen gjorde dá
var svik mot det norske folket.
Dette tykkjer Knud Berlin er
«ubehersket hvast» og kann lett
kjennast «som hysterisk eller
latterlig». Hermed sig det «sak-
lige og ædruelige» inn i skuggen.
I boki er det elles svar til Sme-
dal, Handagard og Ella Anker.

Etter landnámet av Eirik Rau-
des land og saki vart pákjærd til
den samfolkelege retten i Haag.
Var det ei tid heller stillt um
Grønlandssaki her i landet. Det
norske spaklynde kom atter
fram, og møte um Grønlandssa-
ki vart ikkje haldne. Boki av
Skeie var eit vitskapelegt verk
og kom som ei rettleiding til ut-
landet.

Men i Danmark vart agita-

bygd upp pá kravet um Noregs
historiske rett til landet.

Sterke ord vil me ikkje bruka.
Når ei stor sak veks fram til
løysing fær ho si makt av ein
radre vokster i folkelugen. Dette
sermerker Grønlandssaki hjá
oss. Spursmålet held pá og sam-
lar det norske folket.

Av danskar vert det ofte sagt
at den norske agitasjon i Grøn-
landssaki sár hat mot Danmark
og det danske folket. Dette er

Grønlandssaki er eit norrønt
spursmál. Det vedkjem både
Grønland, Island, Færøyane og
Noreg saman. Men Noreg lýt
driva verket. Me reiser ikkje no-
ko krav til Island og Færøyane.
Men det me kjem til á vinna pá
Grønland skal opna retten til
næringsveg der pá same vilkår
for islendingar, færingar og
nordmenn.

Den gamle norrøne tid er like-
vel berre ei ytre ráma. Det er
pá Hans Egede og hans verk at
me no byggjer den djupaste ret-
ten.

Elles hev me alltid halde pá at
retten var til det samla Grøn-
land. Me veit etter saga av P.
A. Munch at dei gamle nord-
menn var langt nord pá Vest-
Grønland. Det var lenge tvil um
dette. Men no hev dei i Kongig-
torseak langt nordanum dei van-
lege utbygder pá Vest-Grønland
gjort eit runefund, som stadfes-
tar dette. Av runone kann ein le-
sa at tri mann hadde vore der og
reist ein varde. Professor Mag-
nus Olsen hev tyda runone. —
Og han reknar med at dei er frá
1330-ári. Dette syner at dei
gamle grønlendingar hev nytta

landet i langt større mun enn vár
samtid vanleg vilde tru.

Det var eit serdrag i det gam-
le Norgesvelde at det var eit ri-
ke bygt pá friviljugt samhald i
norrøna-ætti. Diverre var det
djup strid med Island fyreát.
Men frendefolki i Vesterhavet
gav seg av fri vilje inn under
kongen i Noreg pá det vilkår at
Noreg skulde senda handelsskip
til Grønland, Island og Færøy-
ane. Det var mykje som gjorde
det turvande for deim á vera i
fast samband med moderlandet.

For danskane er det lett no á
peika pá at Noreg heldt ikkje
denne lovnaden sin til frende-
folki. Ferdene ut til øyafolki
vart ikkje árvisse. — Og til slutt
stogga dei radt.

Men det er det ulukkelege
sambandet med Danmark som

er skuld i dette. Danskane mein-
ka pá alle vis sjøstendige nor-
ske handelsferder, og Hanseat-
ane fekk yvertaket. Dei laut
brenna og herja Bergen gong
etter gong fyrr den norske han-
delsvilje gav upp. Di meir me
fær kjennskap til den gamle so-
ga, di vissare kann me segja at
utan det minnemyrke sambandet
med Danmark hadde ferdene til
frendefolki aldri halde upp.

Det er eit av dei svartaste
blad i norrøn saga at den nor-
røne ættgrein pá Grønland laut
døy ut avdi danskane vannstyrde
Noreg.

Både Hans Egede og Ludvig
Holberg hev skrive med harme
um dette. No segjer Knud Berlin
at «Holberg var ingen kritisk
historiker». Likevel er det visst
at Holberg var ein god mann for
Danmark. Når han hev skrive
dette er det tvillaust avdi at min-
net sat so djupt i folkelugen at
det var úrád á tegja med det.
Frá norsk synsstad gjer Knud
Berlin saki ei stor tenesta ved
at han no reiser kritikk mot
Egede og Holberg for det dei

hev skrive um dansk evneløysa
i norrøne utbygder.

Frá 1380 dá sambandet med
Noreg vart skipa, og til 1537 dá
Noregs rikssråd vart nedlagt,
hadde Danmark ikkje noko med
stjorni av Grønland á gjera.
skriv Knud Berlin. Det var dá
det norske riksråd som skulde
sjá til at Noregs kongar gjorde
skyldnaden sin. Det er harelabb
av historisk granskning á setja
fram eit pástand som dette.

Me veit det vel av saga at
norsk vilje i den tid vart halden
nede med fast hand, eller vart
nedslegen med svik og vald.
Dette tok til alt i 1397 dá dei
norske riddarar: Amund Bolt,
Alv Haraldsson og Gamle Eriks-
son i Kalmar neitta á setja segli
sine under den uppsette semja
um sambandet. Men dronning
Margretha sytte straks for at
deira tid var ute. Kvi peikar
ikkje Knud Berlin med all si sak-
kunna pá dette?

Likevel var dette berre upp-
taket. Den mann som dronning
Margrethe hadde den største til-
lit til i Noreg, var biskop Jakob

Knudsson i Bergen. Han var
danske. Og det er vel truleg at
ho hadde bruk for ein radt liknan
de mann i gamle Bjørgvin.

Det norske kanslarembete var
det einaste teikn pá Noregs sjøv-
stende. Det var ein rett som
høyrd provsten ved Mariakyr-
kja i Oslo til. Dronning Mar-
grethe sette ved list dette ut av
kraft og tvang inn pá Noreg ein
utlensk fut. Dá vart det óg
nemnt at riksrádet skulde spyr-
jast.

I sanning hev Knud Berlin lært
vel á tala med same list som
dronning Margrethe. Det er tru-
leg at han for sin eigen part hev
granska vel fyresegnene dron-
ning Margrethe gav Kong Eirik
um korleis han skulde styra
nordmennene. Men Knud Berlin
regier um dette når han sjolv vil
rettleida andre.

Til all lukka er slikt sokeskyn
no for gamalt for Noreg. Knud
Berlin kann gøyma det i sift
danske arkiv.

Meir.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

Simmøyposten
Aralsund

Svalbard- og Ishavs-undersøkelsene.

Utenrikskomiteen har nu avgitt sin innstilling til budgett for Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser. Til disse opføres 146 300 kroner, og dessuten innstilles på 5 000 kroner til Ishavsrådet.

Til utgifter ved selve Svalbardskontoen er opført 77 500 kr. Som inntekter påregnes 1 200 kroner for salg av karter, bøker o. l. Fra Svalbardbudgettet er overført 8 000 kroner til denne post. Til en ekspedisjon til Aust-Grønland opføres kroner 75 000, og til oplodninger ved Bjørnøya 3 000 kroner.

Komiteen og departementet finner en ekspedisjon til Aust-Grønland helt nødvendig, bl. a. av hensyn til de opgaver som må utføres i anledning av Grønlands-saken. I de 75 000 kroner som er opført til ekspedisjonen er medregnet den merutgift som leien av ms. «Polarbjørn» medfører. Departement og komité anbefaler en kontrakt med «Polarbjørn»s rederi om leie begrenset til 2 år.

Oplodningen av fiskebankene ved Bjørnøya overtas nu av opsynsskipet «Fridtjof Nansen» og antas å være fullført i inneverende eller senest neste år.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

Sunnør-posten
Gale tude

Speiderne vil selge 2000 Grønlands- merker.

St. Hans aften som Grøn-
landsdag i Alesund.

Etter initiativ av lektor Einar Knudsen var igårkveld representanter for turist-, reder og handelsforeningen, selfangergruppen, «Ålesunderen», speiderne og pressen samlet til fellesmøte i Børslokalet for å drøfte spørsmålet om salg av de 2000 Grønlandsmerker dosent Hoel har sendt hit. Merkene, som forestiller en isbjørn på «grønt land», koster 25 øre stykket og vil altså innbringe 500 kr.

Speiderne som så ofte tidligere har stillet sig til tjeneste når det gjaldt et godt formål, vil også denne gang gå i bresjen ved salg av merkene. «Ålesunderen» kommer kanskje også til å delta i salget.

Møtet igår godtok denne ordning. Speiderne vil begynne merkesalget kommende onsdag ettermiddag og fortsetter torsdag, St. Hans aften.

Når de alltid tjenstvillige og flinke speiderpiker og speidergutter så næste uke kommer og byr frem Grønlandsmerkene skulde det være en selvfølge at de blev revet bort i en fart. Etter den interesse saken er omfattet med her i byen, tviler vi heller ikke på at dette blir tilfelle.

Einkaskjalasafn Bjarna
Hver Alesunder sitt Grønlands-
merke.

NORGES ÆLDSTE OG STØRSTE ANNONCEFORRETNING

**HEROLDENS
ANNONCEBUREAU** 1/2

STORTINGSPLASS 7 · OSLO

Trykte saker!

Herru Althingpresident Benedikt Sveinsson.

Reykjavík.

Island.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **DAGBLADET**

25. JUNI 1932

ANDRES MENING

Meget riktig skriver Sunnmørposten:

«Ønsket danskene virkelig å skaffe grønlenderne bedre kår, var de så alvorlig bekymret for folket der borte, har de hatt hundre år lang anledning til å utdanne dem til et selvberget og velberget fiskerfolk. Fisken er der. Men ikke båtene og vegnen. Og ikke er folket opplært til å drive et mer tidhøvelig fiske.

Der er eksistensmuligheter for et fiskerfolk mange ganger så stort som de få mennesker som nu bor på det lukkede land der borte under landsfaderlig dansk styre og undergitt det danske Grønlandsmonopols vilkårligheter.»

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

DAGBLADET

25. JUNI 1932

En begeistret danske.

Den kjentet danske redaktør Alfred Raabe skriver i en meget sympatisk skildring av Oslo i Aarhus Stiftstidende blandt annet: Kanskje vil det forbause adskillige å høre, at nordmennene ikke ustanselig taler om Øst-Grønland, og at de ikke knytter hendene når de ser en danske. Sannheten er, at man hører meget lite om Øst-Grønland, og at Norge er det hjerteligste, mest hjelpsomme og mest gjestfrie land vi danske kan

besøke. Der finnes neppe noen annen by, hvor den fremmede blir vist mer høflig og omhyggelig til rette enn i Oslo, og på skib og jernbaner synes tjenestemennene likefrem å kappes om, hvem som kan være elskverdiggst.

Allerede kort efter at jeg hadde passert den svenske grense, fikk jeg på Kongsvingerbanen et bevis på den internasjonale chevalererskhet, som er like så almindelig i Norge som den er sjelden i Danmark. Der var skjedd et lite uhell med lokomotivet, som forsinket oss 25 minutter, og den unge togfører beklaget dette overfor hver enkelt reisende, idet han henvendte sig til dem som var de hans personlige gjester, overfor hvem han hadde påtatt sig en verts forpliktelser. Hans form var den høflige gentlemans, og han ikke alene avvebnet all kritikk fra de trette reisende, han gav dem en velkomst til Norge som de husker og bunnfeller sig i deres karakteristikk av land og folk.

Danskene finner nytt land på Grønland.

*Kyststripen er
over 100
kilometer bred.*

Kjøbenhavn idag.

Fra lederen av dr. Lauge Kochs nordlige hovedstasjon på Øst-Grønland, premierløytnant T. Johansen, innløp det igår en rapport som gikk ut på, at en liten ekspedisjon i begynnelsen av våren drog fra Eskimones et par hundre kilometer innover Øst-Grønlands innlandsis og nådde frem til områder som aldri før har vært besøkt. På ekspedisjonen medfulgte den tyske geolog Deichert og en grønlanding.

På den meget farefulle og vanskelig gjennomførlige tur, hvorfra ekspedisjonen nettop er vendt tilbake, lyktes det å opdage og kartlegge et landområde som ligger mellom de av Mylius Eriksen kartlagte strekninger og det land omkring Eskimones som de senere års ekspedisjoner har utforsket. Hittil har man trodd at det på dette område bare fantes en kyststrekning av et par kilometers bredde og forresten innlandsis. Det har nu vist sig at landet er mer enn 100 kilometer bredt. Denne opdagelse såvel som ekspedisjonens øvrige resultater vil få overordentlig stor betydning for sommerens kartlegginger fra luften, meddeler morgenavisene.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **ARBEIDERBLADET**

24. JUNI 1932

Nytt fra Grønland.

*Danskene
opdager nytt land.*

En vellykket ekspedisjon.

KJØBENHAVN, 24. juni.

Fra lederen av dr. Lauge Kochs nordlige hovedstasjon på Øst-Grønland, premierløytnant T. Johansen, innløp det igår en rapport som gikk ut på at en liten ekspedisjon i begynnelsen av våren drog fra Eskimones et par hundre kilometer innover Øst-Grønlands innlandsis og nådde frem til områder som aldri før har vært besøkt. På ekspedisjonen medfulgte den tyske geolog Deichert og en grønlending.

På den meget farefulle og vanskelig gjennomførlige tur, hvorfra ekspedisjonen nettop er vendt tilbake, lyktes det å opdagere og kartlegge et landområde som ligger mellom de av Mylius Erichsen kartlagte strekninger og det land omkring Eskimones som de senere års ekspedisjoner har utforsket. Hittil har man trodd at det på dette område bare fantes en kyststrekning av et par kilometers bredde og forresten innlandsis. Det har nu vist sig at landet er mere enn 100 kilometer bredt. Denne opdagelse så vel som ekspedisjonens øvrige resultater, vil få overordentlig stor betydning for sommerens kartlegninger fra luften, meddeler morgenavisene.

Grønlands befolkning øker stadig.

Det er derfor Danmark trenger Øst-Grønland.

Statsminister Stauning forsøker å svare på dr. Smedals anførsler.

Dr. Smedals uttalelser i forbindelse med de grønlandske landsråds resolusjoner er av «Politiken» blitt forelagt statsminister Stauning, som uttaler følgende:

Det er helt uriktig å påstå at de grønlandske landsråd er en krets av funksjonærer. Noen er kanskje i handelens tjeneste — det vet jeg ikke — og andre er det ikke, men det gitte er, at de er valgt av den grønlandske befolkning ved alminnelig valgrett.

Herr Smedal minner om mine uttalelser for 20 år siden, og dette kan jeg ikke ha noe imot. Jeg kritiserte den gang, at det ikke blev tatt tilstrekkelig hensyn til den grønlandske befolknings interesser, men min kritikk bar frukt. Det blev tatt hensyn til den, og det er siden da gjennomført en rekke foranstaltninger, som helt har endret forholdene.

Påstanden om, at grønlenderne i løpet av de siste 5 år har betalt 630 000 kroner til videnskapelege ek-

spedisjoner, trenger til en nærmere forklaring fra herr Smedals side. Kryolitbruddene gir staten en inntekt, men det kan vel ingen ha noe imot, og alt i alt får Grønland jo tilskudd fra Danmark og ikke omvendt.

Det er meget riktig, slutter statsministeren, at det ikke bor grønlendere i det okkuperte område, men den grønlandske befolkning vokser stadig i tall i motsetning til andre, og Vest-Grønlands landsråd har bestandig hevdet nødvendigheten av å ha et reserveområde for hele den grønlandske befolkning. Grønlenderne lever jo hovedsakelig av jakt, de må nødvendigvis bevege sig over uhyre områder, og det er i den henseende uten betydning, om der bor folk eller ikke i det okkuperte land. Og må jeg så endelig si, at vi ikke har nektet å utstede fredningsbestemmelser, men vi har ganske visst bestridt nordmennesens rett til å utstede sådanne bestemmelser. Det tilkommer Danmark, som har høihetsretten over Grønland.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

NATIONEN

25. JUNI 1932

Advokat Smedals svar til statsminister Stauning.

I advokat Smedals uttalelser igaar om Grønlandssaken er det under avsnitt 3 falt ut et «ikke». Hele setningen gjentas derfor her:

Med hensyn til det angivelige tilskudd fra den danske stat til Grønland vil det ikke falle lett aa bortforklare de resultater av mellemskapskapet mellem Danmark og Grønland som fremgaar av de trykte danske statsregnskaper.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

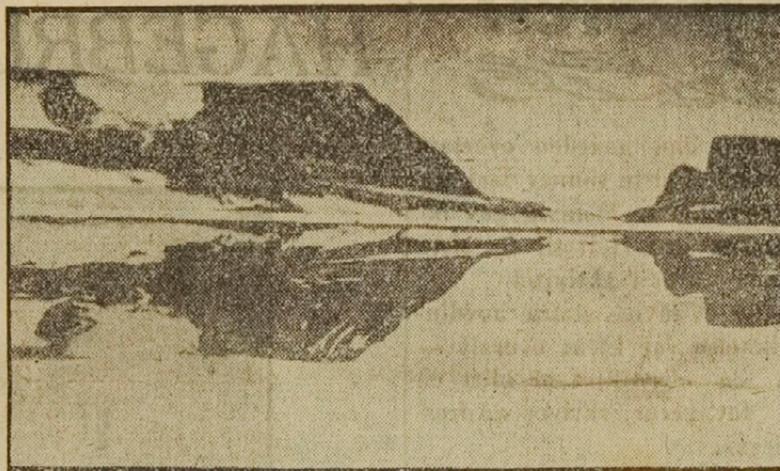
Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

NATIONEN

25. JUNI 1932

NYTT LAND OPDAGET

Fra Øst-Grønland.

paa Øst-Grønland

Av en dansk ekspedisjon.

Kjøbenhavn, 24. juni.
Fra ledelsen av dr. Lauge Kochs nordlige hovedstasjon paa Øst-Grønland premierløytnant T. Johansen innløp det igaar en rapport som gikk ut paa at en liten ekspedisjon i begynnelsen av vaaren drog fra Eskimones et par hundre kilometer innover Øst-Grønlands innlandsis og naadde frem

til omraader som aldri før har været besøkt. Paa ekspedisjonen medfulgte den tyske geolog Deichert og en grønlandning.

Paa den meget farefulle og vanskelige gjennomførlige tur hvorfra ekspedisjonen nettop er vendt tilbake lyktes det aa opdage og kartlegge et landomraade som ligger mellom

de av Mylius Erichsen kartlagte strekninger og det land omkring Eskimones som de senere aars ekspedisjoner har utforsket. Hittil har man trodd at det paa dette omraade bare fantes en kyststrekning av et par kilometers bredde og forresten innlandsis. Det har nu vist sig at landet er mere enn 100 kilometer bredt. Denne opdagelse saavel som ekspedisjonens øvrige resultater vil faa overordentlig stor betydning for sommerens kartlegninger fra luften, meddeler morgenavisene.

Borgarskjalasafn Reykjavíkur

24. JUNI 1932

Stauning får svar av Smedal.

„Vi lar os ikke lenger snakke rundt“.

Det svar som statsminister Stauning er fremkommet med i anledning av dr. Smedals uttalelser til N. T. B. forleden er blitt forelagt dr. Smedal som gir det følgende kommentar:

Når statsminister Stauning be- nekter at landsrådene for en over- veiende del består av folk ansatt i det danske monopolstyres tjeneste, må jeg henvise ham til den beret- ning som er avgitt av den danske riksdagsdelegasjon som i 1931 be- søkte Vest-Grønland.

Efter i fire punkter å ha imøte- gått hr. Stauning slutter hr. Sme- dal:

Hr. Stauning bør vite at vi nu i Norge er så vel orientert at vi lar oss ikke snakke rundt i denne sak. Plasering av innfødte langs Øst- Grønlands tidligere folketømme kyst er en politisk foranstaltning fra dansk side, rettet mot Norge. Denne politikk vekker her i lan- det følelser som det blir Danmarks egen sak å overveie om det lenger vil ignorere.

Mine uttalelser om frednings- bestemmelse fastholdes, og jeg må her henvise hr. Stauning til de for- handlinger som har vært ført om denne sak.

Nytt dansk angrep på dr. Smedal.

* Kjøbenhavn, 24. juni.

«Dagens Nyheter» har igårftes spurt statsminister Stauning om han ønsker å knytte noen bemerkninger til dr. Smedals kommentarer men statsministeren uttalte at han skulde reise og nok mente at uttalelsene kun- de tale å stå ubesvart en dags tid.

Bladet skriver: Imidlertid er de påstande som hr. Smedal fremsetter her så gammelt kjente at enhver som er noenlunde inne i grønlandske for- hold vet hvor uholdbare de er. Land- rådene velges av den grønlandske be- folkning.

Endelig er hr. Smedals påstand om å være godt orientert i grønland- ske forhold

enten kompromitterende eller lite overbevisende.

Ti enten fortier han at han vet eller også vet han virkelig ikke at det grønlandske fiske er undergitt peri- odiske svingninger av en slik art at det til tider fullstendig ophører.

Det er en urokkelig kjensgjerning at det i de siste hundre år har vært tre perioder hvert på noen år hvor fisket som nu har florert og at det i mellemliggende årrekker har vært al- deles opgitt fordi bestanden forsvant. Derfor er det nødvendig å holde land i reserve til jegerne. Og derfor er det nødvendig å forhindre norske fangst- folk i ved stryknin å ødelegge jakt- mulighetene.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: DEN 17de MAI

25. JUNI 1932

„Dagens Nyheder“ um innlegget fraa dr. Smedal.

Fortenesta paa skinn gaar med til aa halda uppe prisane paa andre grønlandske varor.

«Dagens Nyheder» har lagt dr. Smedals merknader fram for statsminister Stauning som likevel svara at han skulde reisa og at dei fulla kunde tola aa venta ein dags tid.

Bladet skriv likevel at paastanda aat Smedal er heilt usætande. Landsraada blir valde av det grønlandske folket, og det er minst 50—60 gonger so mange grønlandingar som danskar. Det um reve-skinnpriisane er og eit gamalt kjent fiff. Rett nok er fortienesta paa skinna stor, men det gaar med (og meir til) til aa halda prisane paa dei andre grønlandske varone uppe. T.d. betaler monopolet meir for fisk til salting enn det blir betalt i Finnmark i Noreg. Midlane som blir innbetalt for den reint

danske kryolittverksemda gaar inn i den danske rekneskapan for Grønland. Det er dei pengane som er tente i denne reint danske verksemda som gaar til den vitskaplege granskinga paa Grønland.

Bladet skriv at anten tegjer dr. Smedal med eller veit ikkje at det grønlandske fisket skifter med visse bolkar so sterkt at det sume tider ikkje finst fisk. Difor er det turvande aa halda land i reserve til jegerane. Og difor er det turvande aa hindra at norske fangstfolk gydelegg jakta med stryknin.

I overskrifta paa stykket av dr. Smedal i gaar stod det ved ei prenteville at skinnprisane som monopolet tok var 3—400 gonger so store som dei grønlandingane fekk. Det skulde vera 30—40.

En aktuell bok om Øst-Grønlands- saken.

Advokat, dr. Gustav Smedal har på Gyldendal Norsk Forlag gitt ut et aktuelt hefte betitlet «Norsk næringsdrift på Øst-Grønland og i øst-grønlandske farvann og det danske avsperringssystem». I all sin kortfattet- het gir heftet mange glimrende opplysninger om vår virksomhet i øst-grønlandske farvann og i selve landet. Forfatteren nevner at verdien av vår ishavsfangst i årene 1924—29 var 29 millioner for hele landet og 25 millioner for Finnmark, Troms og Møre fylker. Eksportverdien er ca. 35 pct. høiere. Det gir et begrep om de virkelige forhold og at vi bør regne med ishavsfangsten. Mer enn 110 norske fartøier har drevet kompletteringsfangst ved Øst-Grønlands kyst, og av disse har over 90 besøkt Eirik Raudes Land.

Danskene har de siste år i anledning av saken i Haag formet slagordet: Ingen hvit mann kan leve på Øst-Grønland. Nordmennene har bevist det. Den danske statsminister har bl. a. uttalt i et foredrag for en tid siden at mangelen på hester og kjøredskap skulde være til hinder for at den hvite mann kan leve på Øst-Grønland — han nevnte at det fantes én hest og en vogn der borte — han glemmer da at fangstfolkene bruker hunder og sleder.

Danskenes arbeide med å flytte grønlandere fra vest- til østkysten får den behandling og betegnelse det fortjener — forfatteren anfører citater fra danske forfattere (landsfoged Knud Oldendow og O. Bendixen) som motbevis mot at det er overbefolkning på Vest-Grønland som betinger overflytning av grønlandere til østkysten. Så sent som i januar 1929 uttalte Lauge Koch til Politiken:

«Vi har gjennom Slegtled blandet os med dette Folk, og vi er knyttet til det med stærke Baand, det er Blod af vort Blod. Derfor vil vi ogsaa kæmpe for at faa Lov til i Fred at fuldføre den Opgave, vi har sat os: at gøre Grøn- lænderne til Danske med den samme Kultur som vi.»

Forfatteren peker også på hvordan det danske monopol utnytter grønlanderne, en mann som Stauning har brukt uttrykket «plyndring» for danskenes innhandling av grønlandernes produkter — men det var riktignok lenge før den nuværende Grønlands-sak dukket op.

Heftet bør leses av alle som interesserer sig for Grønlandssaken — det er til å bli klok av.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

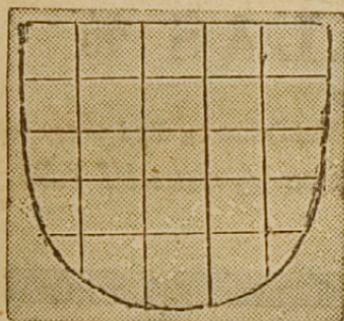
Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

Sunnmørsposten
Acta med

Praktisk ise-arrangement i rummet.

Hvordan Grønlands-kveiten ises ombord i „Acta“

Ds. «Acta» kom fra Grønland fra kveitefiske onsdag med vel 30 tonn kveite. Den losses nu kveiten ved Holms fryseri, hvor den skal kjøles og lagres en tid fremover.

Da «Acta» har et meget gunstig ise-arrangement, har fisken holdt sig utmerket.

En av «Sunnmørsposten»s medarbeidere har vært ombord for å betrakte anlegget. Vi traff skipper Oksnes, og bad ham fortelle hvordan isingen ordnes.

Han oplyste at der er to båter

ise-arrangement, nemlig «Eldøy» og «Eldborg».

Isingen ordnes på den måte at lasterummet opstykket ved løse mellomvegger i en rekke smårum — fra 70 til 100 cm. i firkant. Rummet er på denne måte delt i fem etasjer på hver 70 cm. høide, og hver etasje er igjen delt ved tvervegger i 25 smårum, ialt er således lasterummet opstykket i 125 smårum.

Fordelen ved dette arrangement er først og fremst den at fisken i de nederste rum ikke ligger under større trykk enn i de øverste. Det store trykk vil ellers lett både gjøre fisken mindre pen og mindre holdbar.

Kveiten sprettes op og vaskes og legges ned i isen straks den kommer over rekken. I hvert enkelt smårum ligger bare tre høider med kveite, og den holdes på denne måten så fersk og god som det lar sig gjøre.

På tegningen ser man et tverrsnitt av kjølerummet, som omtrent viser hvordan opdelingen skjer.

De grønlandske landsråd og det danske monopol.

Et gjensvar fra dr. Smedal til statsminister Stauning.

Det svar som statsminister Stauning er fremkommet med i anledning av dr. Smedals uttalelser til N. T. B. forleden er blitt forelagt dr. Smedal som gir det følgende kommentar:

1. Når statsminister Stauning be- nekter at landsrådene for en over- velende del består av folk ansatt i det danske monopolstyres tjeneste, må jeg henvise ham til den beret- ning som er avgitt av den danske riksdagsdelegasjon som i 1931 be- søkte Vest-Grønland. Av beretnin- gen fremgår at Syd-Grønlands landsråd ifjor bestod av 11 medlem- mer hvorav bare to var uavhengige av monopolstyret. Nord-Grøn- lands landsråd hadde 12 medlem- mer, og derav var tre, muligens fire, uavhengige av monopolstyret. Her- til kommer for begge råds vedkom- mende at formannen er den danske landsfoged som leder møtene og deltar i avstemningene.

Selv om denne sammensetning av landsrådene skulde være ukjent for statsminister Stauning, som for- resten også er minister for Grøn- land, er den ikke ukjent hverken for hans landsmenn eller for grøn- lendinger. Både fra dansk og grøn- landsk hold er fremkommet utta- lelser som klart viser at monopol- styret har det i sin makt å få ved- tatt de beslutninger av landsråde- ne som det ønsker. Eksempler på slike uttalelser har jeg nevnt i et intervju med Aftenposten for 18. juni i år.

2. Statsminister Stauning sier at han ikke har noget imot å bli min- net om at han i 1911 betegnet kjø- pet av de grønlandske produkter som en «plyndring». Nu skal derimot forholdene takket være hans kritikk være blitt helt foran- dret.

Det må da være tillatt å gjøre oppmerksom på at så sent som i ok- tober 1921 blev Danmarks behand- ling av grønlandinger i det danske folketing betegnet som en «for- ferdelig utbytning». I 1921 begynte konflikten med Norge, og efter den tid kan man jo ikke len- ger vente åpenhjertige uttalelser.

Da prisene på reveskinn særlig har været trukket frem, skal jeg nevne at for blårevskinn av 1ste, 2den, 3dje og 4de kvalitet har Mo- nopolstyret i de senere år betalt grønlandingene henholdsvis 25 kr., 15 kr., 10 kr. og 1 kr.

For et skinn av 1ste kvalitet op- nåddes på Monopolstyrets auksjon- er i København i 1932 750 kr., i 1931 1000 kr., i 1930 1000 kr. og i 1929 1400 kr.

I 1924 som var et særlig godt år for salg av skinn, blev det betalt en gjennomsnittspris av 848 kroner for blårevskinn av 3dje kvalitet. Disse

hadde Monopolstyret kjøpt av grønlandinger for 6 kr. pr. stykke.

Det synes derfor som om stats- minister Staunings uttalelse fra 1911 fremdeles har sin berettigelse.

3. Hr. Stauning har bedt om en nærmere forklaring av min uttalelse om grønlandingenenes bidrag til vi- denskapelige ekspedisjoner i de siste fem år. Jeg skal da henvise til det trykte danske statsregnskap. Det fremgår av dette (se den spesielle paragraf om Grønland, utgiftspost 2, administrasjon) at vedkommende Grønland er postert utgifter til et samlet beløp av 610,791.57 som ved- rører videnskapelige ekspedisjoner og dermed beslektede formål. Av dette beløp angår 131,006.33 regn- skapsåret 1926—27, 66,646.14 regn- skapsåret 1927—28, 180,138.36 regn- skapsåret 1928—29, 89,568.80 regn- skapsåret 1929—30 og 143,431.94 regnskapsåret 1930—31.

Når jeg i intervjuet nevnte 630,000, er denne sum som man for- står en ubetydelighet for høi, og unøiaktigheten skyldtes en erin- dringsfeil.

Med hensyn til det angivelige tilskudd fra den danske stat til Grønland vil det falle lett å bort- forklare de resultater av mellem- regnskapet mellem Danmark og Grønland som fremgår av de trykte danske statsregnskaper.

4. Hr. Stauning fremstiller sa- ken slik at det er nødvendig at Østgrønland er et «reserveområde» for den voksende grønlandske be- folkning. Hertil er å si at i Vest- Grønland hvor den alt overvelende del av befolkningen lever, finnes ik- ke noget befolkningsoverskudd som har behov for nye landområder. Jeg minner om at den danske Grøn- landskyndige Peter Freuchen i 1926 uttalte at fiskerigdommen uten- for Vestgrønland «vil være i Stand til at ernære Befolkningen og dens naturlige Tilvækst i overskuelig Fremtid». (Politiken for 9. septem- ber 1926.)

Fra den allersiste tid foreligger en rekke uttalelser fra dansk side om at befolkningen på Vestgrøn- land er for liten til å kunne utnytte landets rigdomskilder. Inspektør O. Bendixen sier f. eks. i sin bok «Grønlandsfiskeriet, dets Historie og Fremtidsmuligheder» som utkom i 1930 (s. 81): «Landet er for tyndt og spredt befolket til at kunne ud- nytte dets rige Muligheder . . .» Og Knud Oldendow som like til ifjor var landsfoged i Sydgrønland og således formann for det sydgrøn- landske landsråd, fremholder i sin bok «Den grønlandske Samfunds- lære» som blev utgitt i 1931 (s. 175): «Arbejdsløshed kendes ikke, idet man tværtimod har maattet sætte adskillige Arbejder i Bered av Man- gel paa Arbejdskraft».

Det er heller ikke så som hr. Stauning søker å gi det utseende av at den grønlandske befolkning er henvist til jakt. En meget be- tydelig del av befolkningen lever av fiskeri, og dette erhverv forutsetter ikke at menneskene flakker om på uhyre landområder. Knud Olden- dow sier i sin nevnte bok at «Be- folkningen i Fiskeriet med rette ser Grønlands kommende Hovednæ- ringsvej».

Hr. Stauning bør vite at vi nu i Norge er så vel orientert at vi lar oss ikke snakke rundt i denne sak. Plasing av innfødte langs Øst- Grønlands tidligere folketomme kyst

er en politisk foranstaltning fra dansk side, rettet mot Norge. Den- ne politikk vekker her i landet fø- lelser som det blir Danmarks egen sak å overveie om det lenger vil ignorere.

5. Mine uttalelser om frednings- bestemmelser fastholdes, og jeg må her henvise hr. Stauning til de for- handlinger som har været ført om denne sak.

En dansk avis

som statsminister Staunings advokat.

Grønlanderne som brikker i et politisk spill rettet mot Norge.

Kjøbenhavn, 24. juni.

Dagens Nyheter har igår aftes spurt statsminister Stauning om han ønsker å knytte noen bemerkninger til dr. Smedals kommentarer, men statsministeren uttalte at han skulde reise og nok mente at uttalelsene kunde tåle å stå ubesvart en dags tid.

Bladet skriver: Imidlertid er de påstanden som hr. Smedal fremsetter her så gammelt kjente at enhver som er nogenlunde inne i grønlandske forhold vet hvor uholdbare de er. Landsrådene velges av den grønlandske befolkning. Av velgerne er det mellom 50—60 ganger så mange grønlandere som dansker. Altså er styrelsen uten innflytelse på sammensetningen. At grønlandene mener sig best representert med de valgte henger naturligvis sammen med at disse gjennomgående er de mest oplyste.

Også omtalen av prisene på reveskinn er et gammelt kjent fiff. Sammenhengen er at det innhandles 70 pct. skinn som «nr. 1». Hernede utbringes bare noen få procent i denne klasse. Ikke desto mindre tjenes det virkelig meget på skinnene, men denne fortjeneste medgår (og langt mere) til å holde prisene på de øvrige grønlandske produkter oppe. Reveskinn kjøpes praktisk talt bare på to stasjoner, men til gjengjeld betaler handelen overalt på Grønland mere for hvad den kjøper enn markedet tillater. F. eks. betales det i hele landet høyere pris for fisk til saltning enn det betales i Finnmark og Norge. Herved heves hele den grønlandske befolknings økonomiske nivå. Advokat Smedals undersøkelser av det danske regnskap vedrørende Grønland må være stanset på et for tidlig tidspunkt nemlig innen han opdaget at midlene som innbetales for den rent danske kryolittvirksomhet inngår på det samme regnskap. Man kan altså like så riktig hevde, at det er de i denne rent danske virksomhet optjente penger som går til Grønlands videnskapelige utforskning.

Endelig er hr. Smedals påstand om å være godt orientert i Grønlandske forhold enten kompromitterende eller lite overbevisende. Ti enten fortier han at han vet eller også vet han virkelig ikke at det grønlandske fiske er undergitt periodiske svingninger av en slik art at det til tider fullstendig opphører.

Det er en urokkelig kjensgjerning at det i de siste hundre år har været tre perioder hver på noen år hvor fisket som nu har floreret og at det i mellemliggende årrekker har været aldeles oppgitt fordi bestanden forsvant. Derfor er det nødvendig å holde land i reserve til jegerne. Og derfor er det nødvendig å forhindre norske fangstfolk i ved stryknin å ødelegge jaktmulighetene.

Vi har forelagt ovenstående for dr. Smedal, som svarer:

— Hvis statsminister Stauning har mer på hjertet, skal jeg svare ham, men jeg kan ikke påta mig å svare på hvad alle de danske aviser skriver i denne tid om Grønland-saken.

Man kan gi dr. Smedal rett i denne betraktningssmåte og de uttalelser som Dagens Nyheder kommer med er da også av den art at man trygt kan betegne dem som forsøk på å omgå hovedsaken. Det er klart at landsrådene, som for en vesentlig del består av folk i Monopolstyrelsens tjenste, gir de uttalelser som styrelsen ønsker. Det foreligger også danske uttalelser som støtter dr. Smedal i denne påstand. Påstanden om at grønlanderne, fordi de blir underbetalt hvad skinnene angår, til gjengjeld skulde få høi betaling for fisken og høyere enn i Norge, er en påstand, som er rett og slett uriktig. Det er ikke for intet at Stauning selv for noen år tilbake brukte uttrykket «plyndring» og en annen dansk politiker «forferdelig utbytning» om den danske monopolstyrelsens utbrytning av grønlanderne.

Påstanden om fisken som forsvinner, er hen i været. Fisken har nok været tilstede, men den flytter sig. Med de primitive fiskereds-kaper de innfødte gjør bruk av, er de henvist til å fiske bare i fjordene. Grønlanderne har ikke engang fått an-

ledning til å kjøpe moderne og skikkelige fiskereds-kaper. De har ikke været satt istand til å nyttiggjøre sig havets rigdommer — dette har det også været klaget over fra dansk side, men nu synes man helt å ha glemt kritikken på grunn av Haag.

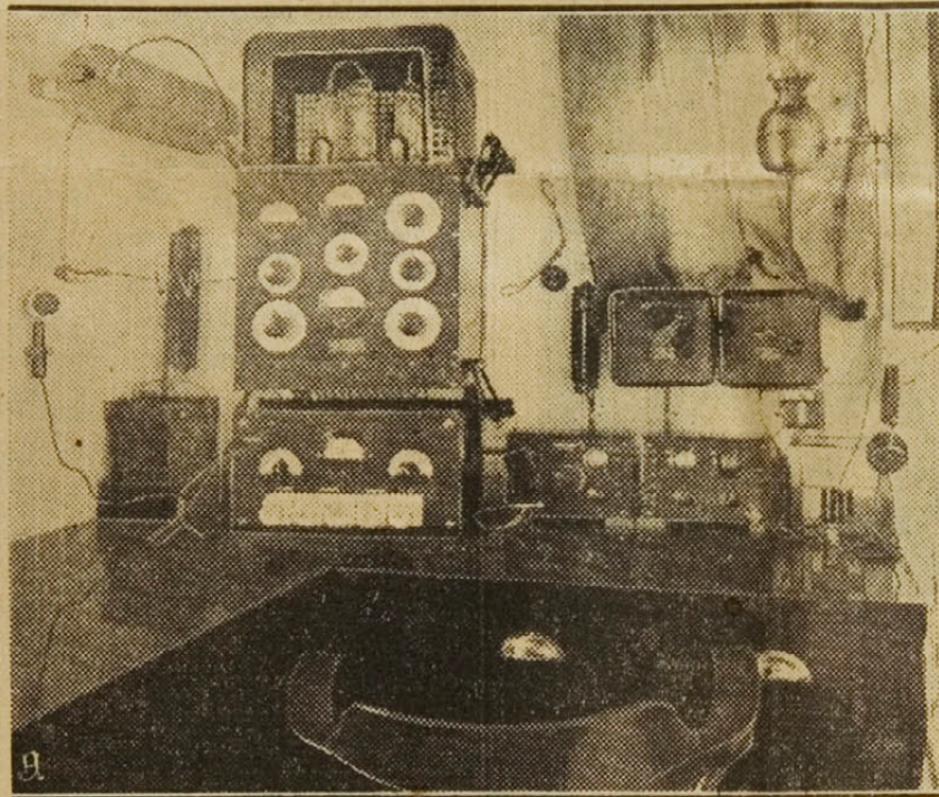
Vi forutsa for et par dager siden at grønlanderne i Scoresbysund vilde protestere mot Norge og igår kom da også den bestilte resolusjon. Det næste blir vel at de grønlandske sysselråd og kommuneråd uttaler sig. Det hele virker som et arrangement. Det virker ekkelt å se grønlanderne brukt som brikker i et politisk spill rettet mot vårt land og våre fangstmenn.

“Polarbjørn”

får ny trådløs, som skal rekke Norge direkte under sommerens Grønlandsekspedisjon.

Vår fangst- og fiskeriflåte levende interessert i anvendelsen av trådløs.

Direktør Holmvang uttaler sig til Aftenposten.

«Polarbjørn»s nye radio.

Det er av stor betydning for fangst- og fiskefartøiene å være utstyrt med trådløs. Det er almindelig erkjent på alle hold.

Når fangstskuten «Polarbjørn» om kort tid kommer til Oslo vil den få installert ny trådløs — en 300 watts stasjon som skal kunne ta Norge direkte under sommerens ekspedisjon til Øst-Grønland. Installeringsen vil ta 4—5 dager. Stasjonen er innrettet både for telefoni og telegrafi.

Aftenposten har hatt en samtale med direktør Holmvang i Norsk Telefunken, som skal levere denne stasjon.

— Hvordan stiller våre fangstredere og fiskere sig til den trådløse nu?

— Man er helt klar over både betydningen og verdien av å ha trådløs på sine fartøier, men de vanskelige tider som råder over hele verden, hemmer jo til en viss grad utviklingen. Den våkne interesse er ihvertfall tilstede.

Der er allerede en rekke fiske- og fangstfartøier som er utstyrt med denne stasjon. Vi nevner f. eks. selfangerne «Storis» og «Terningen» av Tromsø, de russiske selfangere «Temp» og «Najim», som begge er bygget her i landet. Fiskedamperne «Sele» og «Sardin» av Stavanger, fryseriskibet «Lesseps» av Alesund, og nu nylig er det store moderne motorfartøi «Brattegg», som spesielt er beregnet for kveitefangst på Vest-Grønland, utrustet med denne nye stasjon.

Utstyr og konstruksjon er forenklet uten at stasjonen derved har tapt noget i effektivitet, og man er herved kommet ned på et prisnivå som fiskeri- og fangstbedriften skulde kunne bære i betraktning av den trådløse telefoni og telegrafis store nytte. For kysten har vi også etpar mindre typer på 25 og 100 watt.

— Tror De det vil vare mange år før hele vår fangst og fiskeflåte har trådløs?

— Det tar jo sin tid, men ser vi på de tyske og engelske fiskeriskib og trålere så har de trådløs alle sammen.

Trådløse telefonstasjoner har uten tvil en meget stor fremtid i den norske fangst- og fiskeflåte. Etterhvert som fiskeribedriften rasjonaliseres og fangstmetodene moderniseres, vil den trådløse stasjon inngå som en nødvendig del av utrustningen. Fordelene man har av en sådan trådløs telefoni- og telegrafistasjon ombord er jo overordentlig stor. Man kan motta markedsnoteringer, værmeldinger o. l. og man kan motta instruksjoner fra sin reder, hvorved båten direkte kan dirigeres til det sted hvor fangsten skal avsettes, eller båten kan gjennom radioen dirigeres til de beste fangstfelter. Senderen R. S. 4 f, som anvendes ombord på fiske- og fangstfartøier, er fremmedstyret og kan anvendes både for telefoni og telegrafi. Primærydelsen er 300 watt og antenneydelsen 120—150 watt ved telegrafi og 50—60 watt ved telefoni. Senderen får sin strøm fra et omformeraggregat der leverer såvel glødestrøm som anodestrøm. Til drift av stasjonen trenges ca. 1.5 kw., som kan tas fra en almindelig skibsdynamo, et bensinaggregat eller et lignende selvstendig anlegg. Såvel sender som mottager er overordentlig lette å betjene, og kan benyttes av hvem som helst uten fagkunnskap. Etterat stasjonen er satt i drift og avstemt skjer omkoblingen fra den ene sendeart til den annen bare ved et enkelt håndgrep og på samme måte foregår overgangen fra sending til mottagning.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsclass 7 - Oslo

Bladets navn:

AFTENPOSTEN

27. JUNI 1932

Lauge Koch til Grønland.

Kjøbenhavn, 25. juni.

Kl. 10 i formiddag reiste dr. Lauge Koch og en del av de videnskapsmenn som følger med på hans ekspedisjon med rutedampskibet Island. Ekspedisjonens medlemmer går i Akureyri ombord i

Godthaab. Erskjalasafn Björn Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **AFTENPOSTEN**

27. JUNI 1932

Aftenposten og Øst- Grønland.

*Vår utsendte
medarbeider vil skildre
sommerens hendelser
på Øst-Grønland.*

Det ser ut til å bli livligere enn nogensinne på Øst-Grønland. Danskene utfolder en virksomhet som aldri før. Den store norske ekspedisjon med fangstskuten «Polarbjørn», som også ifjor var i Øst-Grønlands fjorder og sund, går fra Norge den første uken av juli. I to måneder skal der så foretas en hel rekke videnskapelige arbeider bl. a. med kartlegning fra luften for første gang på Øst-Grønland. Nordmennene har med to fly og danskene etpar.

Aftenposten hadde også ifjor med en utsendt medarbeider som dengang skildret den begivenhetsrike sommer. Det ser i år ut til at polarsommeren skal bli om enn enda mer hendelsesrik. Vi har derfor bestemt oss til å sende med vår medarbeider Odd Arnosen, som vil holde våre mange lesere underrettet om sommerens begivenheter blandt våre landsmenn på Øst-Grønland.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 - Oslo

Bladets navn:

Aalesunds Avis

24/6 32

Grønlandsmerkene.

En takk til speiderne.

For all interesse, velvilje og dyktighet Aalesunds speiderguttavdeling og Blåspeiderne har vist ved istandsettelsen og salget av «Grønlandsmerkene» bringes de herved en hjertelig takk.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Grønlandskomiteer.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 - Oslo

Bladets navn:

Aalesunds Avis

Aalesund og Grønlands- saken.

De isbjørnmerker dosent Hoel for en tid tilbake sendte til Aalesund var utsolgt ved middagstid igår. Den hurtighet hvormed salget skjedde, tjener til ære både for publikum og speiderne som forestod salget.

Om den tributt Aalesund her ved har gitt ikke er så særlig imponerende for landets førende ishavsby å være, så slipper vi ialfall den skam ikke å ha deltatt.

Den velvilje hvormed grønlandsmerkene blev mottatt viser at det er interesse for Grønlands-saken i Aalesund.

menn Grønland. Men hvis navn der går frasagn om den dag i dag. Tiden har imidlertid også på Grønland svekket de store menns makt. Etterhvert som grønlenderne har samlet sig i koloniene på de danske understøttelseskasser er behovet for trylleformularer redusert til et minimum. Trollmennene er som størstedelen av det grønlandske folk gått inn i den store forsørgelsesanstalt som heter »den grønlandske handel«.

Som med alt annet her i verden er det også slik med åndemaningen, at det er øvelsen som gjør mesteren. Legges erhvervet på hyllen en tid, glemmes det av. Man kan lett stå beit hvis man igjen nødsages til å ta fatt.

»I farens stund« som nu vilde det derfor sett sørgelig ut om ikke grønlenderne hadde fått hjelp fra hinsides havet av den store angakok statsminister Stauning. Hr. Stauning synes bedre enn de hjemlige trollmenn å kunne greie disses funksjoner, for den trening grønlenderne nu mangler later statsministeren til å besidde i fullt mål.

Det viser sig da også nu at opprettelsen av »landrådene« var en ypperlig oppfinnelse. Disse institusjoner har vist sig særdeles nyttige, når man vilde søke å avverge noget som muligens kunde føre grønlenderne ut av trelldommen og skape et folk som man kanskje kunde risikere vilde ha sin egen vilje.

De fornuftige dansker som gjennom årene har kjempet for et nytt Grønland, vil kunne fortelle adskillig om disse landråds virksomhet. Hver gang der har vært tale om nogen forbedring som kunde tenkes å virke genevende for de danske grønlandske handelsinteresser, blir saken alltid forelagt »landrådene« som »høieste instans«. Det er unød-

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

BERGENS TIDENDE

24. JUNI 1932

GRØNLAND.

Den store angakok.

Åndemanerne på Grønland, de såkalte angekut, er befolkningens egentlige ledere. En angakok besidder derfor trylleformularer, undergjørende tale, som regel kraftsatser, gjerne fra så gammel tid at sproget nu er uforståelig og således uhyre mystisk.

Disse trollmenns vesentlige beskjefthet har vært å beskytte den grønlandske befolkning mot naturkatastrofer, svinnsott og sult. De har nu i tillegg til sitt ikke alltid lette virke fått opgaven å skulle beskytte landet mot den faretruede norske invasjon.

Der har vært mange store trollmenn i Grønland. Menn hvis navn der går fra generasjon til generasjon i dag. Tiden har imidlertid også på Grønland svekket de store

vendig å tilføie at »den store angakok får sin vilje«. Han beklager selvfølgelig etterpå at det grønlandske folk ikke har fullt ut rede på sitt eget beste, men det er et »fritt« folk hvis vilje må respekteres. I fjor tryllet man frem en innfødt kolonistyrer fra Fredrikshavn som i »Berlingske Tidende« uttalte sin bedrøvelse over nordmennenes fremferd på Øst-Grønland, senere kom dr. Knud Rasmussen med den samme klage. Vi forutsa den gang landrådenes innlegg i saken, men vi hadde ventet dette noget før nu det kommer av taktiske grunner. Hr. Stauning imøtegår dr. Smedal ved å fortelle at forholdene på Grønland er blitt nærpå ideelle i den tid som er forløpet siden statsministerens uttalelse i det danske folketing i 1911, da han karakteriserte monopolhandelens kjøp av de innfødtes produkter som plyndring. Vi har nevnt det før, men skal gjenta det i dag. I året 1925—26 hadde samtlige grønlandere en inntekt ved salg av grønlandske produkter av ca. 350,000 kroner. Ser man bort fra de fastlønnede kateketer — håndverkere med sine familier, hvis tall utgjør ca. 1000 individer, er der til rest en fangst- og fiskerbefolkning på 13,000 mennesker i Grønland. Fordeles beløpet på disse mennesker, faller der gjennomsnittlig 27 — syvogtyve — kroner årlig på hver person eller ca. 8 — åtte — øre daglig. Hvordan forholdene har tatt sig ut før 1911, når de nu er så vesentlig forbedret som hr. Stauning påstår, må være innlysende!

Forholdene i Grønland er til tross for den danske avsperring ikke så ukjente som statsministeren synes å gå ut fra.

Som angakok kan han nok ha en viss prestisje blandt de fortrykte eskimoer, men hans trolldoms kunster vil neppe veie stort når saken skal bedømmes av en partisk rettsmann.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 - Oslo

Bladets navn:

*Nordlandsposten
Bædd*

Den dansk-grønlandske komedie.

Som man vil se av telegrammene idag har danskene nu også mobilisert Nord-Grønlands landsråd mot Norge og nordmennene. For nogen dager siden gjengav vi innholdet av den resolusjon, som var vedtatt av Syd-Grønlands landsråd. I formen fremtrær disse resolusjoner som uttrykk for de nevnte råds

solusjoner vil man også lett se hvor svakt de er underbygget. Når det således heter, at rådet vet av erfaring, «at hvor enn i Grønland nordmenn kom hadde de alltid som mål å få størst mulig utbytte på den kortest mulig tid uten hensyn til dyrebeholdningen», så kan av gode grunner disse uttalelser ikke være bygget på erfaringer. Danskene har nemlig omhyggelig sørget for, at nordmennene overhodet ikke kan komme iland på vestkysten uten i en uthavn, hvor de nådigst får lov til å hente drikkevann, men ikke vann til teknisk bruk, og det norske okkupasjonsråd på østkysten, hvor nordmennene driver jakt og fangst, det ligger ca. 7 breddegrader fra den nærmeste danske koloni i Angmagsalik bortsett fra den nye danske koloni i Scoresbysund, som danskene i det siste har fått opprettet av politiske grunner. Og på de områder, hvor nordmennene har sitt virke, har der vært helt folketomt til de norske fangstmenn kom dit.

Man kan visst i det hele trygt gå ut fra, at de innfødte grønlandere og andre, som er medlemmer av det nevnte landsråd, ingensomhelst personlig erfaring har om det de har uttalt sig om.

Den dansk-grønlandske komedie.

Som man vil se av telegrammene idag har danskene nu også mobilisert Nord-Grønlands landsråd mot Norge og nordmennene. For nogen dager siden gjengav vi innholdet av den resolusjon, som var vedtatt av Syd-Grønlands landsråd. I formen fremtrær disse resolusjoner som uttrykk for de nevnte råds opfatning, men ingen er vel et øieblikk i tvil om at de er bestilt fra dansk side til hjelp for Danmarks betrengte stilling under prosessen i Haag.

Verdien av disse uttalelser forstår man kanskje best når man vet, at disse råd for en vesentlig del består av personer som er ansatt i den danske monopolhandels tjeneste med den danske landsfoged som rådets formann. Således var det ifjor, efter hvad Ishavsrådets formann, dr. Gustav Smedal opplyser, bare to av de 11 medlemmer i Syd-Grønlands landsråd, som ikke er ansatt i den nevnte danske monopolhandels tjeneste.

For ikke å bli beskylt for baktalelse av det nevnte råd kan vi citere et par danske og grønlandske uttalelser om disse.

Således uttaler den danske Grønlandskyndige Harry Søiberg blandt annet.

«Sandheden om det sydgrønlandske Landsraad er, at det består af elleve Medlemmer foruden den herfra udnævnte Formand, og blandt disse elleve er der kun to af Handelen og Styrelsen uafhængige Mænd. De ni andre er alle i Handelens og Styrelses Brød og er dens Embeds- og Tjenestemænd. Lad dem der har Mod til det påstå, at Landsraadet er et Udtryk for den grønlandske Befolkning!»

Og en av de mest fremtredende nulevende grønlendere, viseprost Mathias Storch, uttaler i sin bok «Streiflys over Grønland», som utkom i 1930:

«Kritiken imod styrelsen tager ikke meget fejl, naar den nu siger, at styrelsen har «kørt» med landsraadene, hvorhen den vil».

Nogen ytterligere kommentar til nevnte resolusjoner trenges neppe, og disse resolusjoner vil vel neppe heller imponere dommerne i Haag, når de får opplyst det faktiske forhold med hensyn til disse Grønlandsråds opnevning og sammensetning. Man kan bare undre sig over at danskene vil ty til denslags midler.

Hvis man tar for sig disse re-

Dansk bluff-agitasjon.

Danskene, som har satt i sene komedien med de grønlandske landsråds telegrammer til statsminister Stauning, har allerede begynt på å søke å utnytte dem. Bladet «Politiken» betegner dem mandag som «Grønlands stemme» som det er godt å a med når norske og svenske advokater møtes i Haag.

Bladet skriver bl. a.:

«Den grønlandske Befolkning har valgt klart og tydeligt: ikke Norge, men Danmark. Det nordgrønlandske Landsraad minder om, at det, da man i 1924 gav de norske Fangstmænd Lov til at bosætte sig paa den østgrønlandske Kyst, gjorde alvorlige Bekymringer gældende, men dengang vilde man ikke høre. Nu har Tiden givet Grønlænderne Ret, de norske Fangstmetoder er af en saadan Karakter, at de stærkt formindsker Dyrebestanden og truer Landets egen Befolkning i dens Eksistens, som er ganske afhængig af Jagt- og Fiskerimulighederne».

En uttallese som denne kan ikke være annet enn en ganske simpel spekulasjon i Haagerdommernes manglende kjennskap til landet, dets natur og dets dyreliv, og manglende evne til å lære å kjenne disse forhold. Avstanden mellom det land hvor nordmenn har fanget rev og noen moskusdyr er så stor, at eskimoen har ingen føling med følgen av denne fangst hjemme på sine jaktmarker på Vest-Grønland. Våre fangstfolk iland derborte ligger ikke etter selen. Denne tas av skuter ute i fritt hav. Og den har aldeles ikke vært større i den senere tid enn for adskillige år tilbake. Selv om Danmark var herre over kysten, vilde det ikke kunne hindre eller påtale denne fangst.

Ønsket danskene virkelig å skaffe grønlenderne bedre kår, var de så alvorlig bekymret for folket der borte, har de hatt hundre år lang anledning til å utdanne dem til et selvberget og velberget fiskerfolk. Fisken er der. Men ikke båtene og vegnen, og ikke er folket opplært til å drive et mer tidhøvelig fiske.

Der er eksistensmuligheter for et fiskerfolk mange ganger så stort som de få mennesker som nu bor på det lukkede land der borte under landsfaderlig dansk styre og undergitt det danske grønlandsmonopols vilkårligheter.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 - Oslo

Bladets navn:

Sjønneisposten
Adressen

Idag selger speiderne resten av Grønlands- merkene.

1000 merker solgt igår.

Klokken 12 igår startet speiderne med salget av grønlandsmerkene og i løpet av dagen blev der solgt 1000 merker. Idag klokken 12 begynner salget av de merker som er igjen og de bør bli utsolgt i en fart. Speiderjentene og speiderguttene skal jo også feire St. Hans ikveld, og publikum bør være flinke til å kjøpe merker så speiderne kan få feste på velgjort arbeid.

Kjøp grønlandsmerkene idag.